

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**SENIOR CERTIFICATE/
NATIONAL SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2020

MEPUTSO: 80

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 25.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo tše ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephethe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng la bone gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tše o tlogo di araba.
3. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Dingwalotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama/Tiragatšo	(25)
4. Araba dipotšišo TŠE TLHANO: TŠE THARO KAROLONG YA A, E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C ka tsela ye e latelago:
  - KAROLO YA A: THETO
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo TŠE PEDI.
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Araba potšišo YA KGAPELETŠO.
  - KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA
Araba potšišo E TEE ya padi goba E TEE ya dingwalotšhaba.
  - KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO
Araba potšišo E TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI/DINGWALOTŠHABA) LE KAROLO YA C (PAPADI/TERAMA)
  - Araba dipotšišo ka dipuku tše o di badilego FELA
  - Araba potšišo E TEE YE TELELE le E TEE YA SETSOPOLWA.
    - Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya setsopolwa KAROLONG YA C
    - Ge o araba potšišo ya setsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C
    - Šomiša lenanetekolo/lenanetshwayatshwayo go go hlahla
6. BOTELELE BJA DIKARABO
  - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a 250–300
  - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi/Dingwalotšhaba le Papadi/Terama, karabo e be mantšu a 400–450
  - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa.
  - Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwi ka mokgwa wa maleba
7. Latela ditaelo tše di hwetšwego mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.

8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
9. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A: Metsotso ye 40
KAROLO YA B: Metsotso ye 55
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

DITENG**KAROLO YA A: THETO****Direto tšeo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tše di latelago.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'Thepudi'	Potšišo ye telele	10	6
2. 'Nkgotsofatše ke go kgotsofatše'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
3. 'O llelang?'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
4. 'Kgarebjana ya ka'	Potšišo ya setsopolwa	10	9

LE**Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo)**

5. 'Re madimabe bjang!'	Potšišo ya setsopolwa	10	10
-------------------------	-----------------------	----	----

ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo E TEE fela mo KAROLONG YA B le YA C.

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA**PADI: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

6. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ye telele	25	12
7. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	12
8. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ye telele	25	14
9. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	14

GOBA**DIKANEGELOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

10. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ye telele	25	16
11. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	17

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO**Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

12. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ye telele	25	19
13. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	19
14. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	21
15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	21
16. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	24
17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	24

*ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša setsopolwa.

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o latetše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
A: Theto (Direto tšeo di bonwego)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) GOBA	6–9		
B: Dikanegelotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	10–11	1	
C: Papadi/Terama/Tiragatšo (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	12–17	1	

*ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa.
O ka se arabe dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

KAROLO YA A: THETO**MONTSHEPETŠABOŠEGO – M Mamabolo****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Ahlaahla seretotumišo sa ka tlase o lebeletše:

- Matseno
- Boitsebišo
- Mafetšo

Botelele bja karabo ye e be mantšu a 200–250.

THEPUDI – PM Mashilo

- 1 'Kgomo e a tshwa!
- 2 'E gangwa ke mang?'
- 3 'E gangwa ke nna Thepudi mothontshororo,
- 4 Thepudi ke mothomatepetepe motho wa go tsošološa madiba.
- 5 Ke motšofe ke tšofetše wa go wela kgwahlana
- 6 Fela ge e le bjang ke ja bjo botalana bokamohlaka,
- 7 Gobane bja go hlabja ke naka bo ka ntsentšha mokgohlwane.

- 8 Ge o ekwa ba re nna Thepudi ke sejato
- 9 Mathaka a bone ge ke a amoga makgarebe,
- 10 Ke tloga ke e šupa ka la ka leleduntsobokwana,
- 11 Yona thitelwanaboretšana lerita la makgwathasawane,
- 12 Lerita le llogo megopo ya bommagomosadi fela.

- 13 Le se nnyatšeng mmele go šošobana lena makgarebe,
- 14 Khudumphato ke fa motšhaotšhele
- 15 Go nna wa re o tloga wa be menotosi o itokonya leboelela,
- 16 O tloga o etša katse selo sa maruthorutho.

- 17 Ge a nkwera masogana
- 18 A re nna ke ba sepela ka fase bokathete,
- 19 E le ge a re mereana ke šomiša ya go utla maebana.
- 20 Nna ke bjalo ka kgotlaomone ke phala ba bantši,
- 21 Ke tloga ke phala ba bantši ba dilete mankgaleraga.
- 22 Ka selotwapotleng le gona ke a fologa
- 23 Gobane wena o sa fologego lesogana,
- 24 Ka mahlo o tla ja go bona,
- 25 Wa šebetša ka go nyama menyamo.'

[Letl. 130]

[10]

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

NKGOTSO FATŠE KE GO KGOTSO FATŠE – MJ Tauatsoala

- 1 Nkgotsofatše ke go kgotsofatše re kgotsofatšane,
 2 Re kgotsofatšane re sa tšhelane phori mahlong.
 3 Nkgotsofatše ke go kgotsofaditše ke be mokgotsofatšwa gane,
 4 Re kgotsofatšane re mila ka nkotee pepeneneng,
 5 Re se tlo ikgoboša kgobošo ya selata sa balata ruri.
- 6 Maloba kua geno re be re go hlanketše,
 7 Mohlang wola go le monyanya wa kgaetšedi 'a gago,
 8 Lapeng la rena dipotla re di phophothile ra ba hlankela,
 9 Kgomo selotwapotleng re gorošitše lapeng ka sefahlego,
 10 O myemyela o ntšhitše le la moseo mmagobanake.
- 11 Ke be ke re kotse re tla amogetšana komatona ya bophelo,
 12 O mpotegele ke go botegele re botegele re be babotegi,
 13 Re metšiše mofetikatsela mare ka kamogetšano e se la bofelo,
 14 E se la bofelo e be motšhaotšhele mohlakamotala ka bobotegi,
 15 Gore lešo le leno e be ntepa le lešago segwera a itlame ruri.
- 16 Lehono gešo ba wele ka sefahlego ka matolo ba burame,
 17 Gešo lehu le gorogile le itopetše le išitše botsebjakelona,
 18 Lehono o ntlhapa diatla o šupa le le godimo go se tsenye letsogo,
 19 O thuntšha meši ka dinko, o bolela o ka itoma sejabana
 20 Ge bešo ba ka neelwa selotwapotleng go etša beno maloba ...

[Letl. 77–78]

- 2.1 Ke setlabela sefe seo sereti se se dirišitšego methalothetong ya 1 le 2? Efa mohlala. (2)
- 2.2 Bapetša dikgopolo tša temanatheto ya 2 le ya 4. (2)
- 2.3 Efa o be o laetše lenaneo la morumokwano wo o tšwelelago methalothetong ya 11–14. (2)
- 2.4 Hlaloša molawana wa kgaogano o lebeletše mothalotheo wa 19. (2)
- 2.5 Ke moya wa mohuta mang wo o fokago seretong se? Šitlela karabo ya gago. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša sereto se ka tsenelelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

O LLELANG? – PM Mashilo

- 1 O ntšhiile nyanyeng tadimeng ya bophelo
- 2 Ke kobakoba bokangwajana wa Thibiri,
- 3 Mathaka o re o ntshegiša ditšwaramarokgo nyatšabophelo,
- 4 Metonwana o penapeniša bokasekhwiri
- 5 Nonyana kokotela ya mohlakeng.
- 6 O be o mpitša hihi sethothomoloko setlatla,
- 7 O bolela ge ke tšhaba diboro ke tšhoga go phela sebakeng,
- 8 O tloga o tiišetša gore ke setlatla sa ditlatla.
- 9 Lehono o llelang ngwanyana mothešana?
- 10 Homola bokaleswiswi o mone bose bja mogalakane,
- 11 Goba o ye go nyaka thušo go bago bagwera dikgopana,
- 12 Gobane ka ga ka go fedile go lekane.
- 13 Gobane la rena leratorato le llwe ke tshwele,
- 14 Ge e le wena ka dibita tša mare wa le tshwela ka swele.

[Letl. 125]

- 3.1 Ka dintlha TŠE PEDI efa sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheto. (2)
- 3.2 Laetša ka moo sereti se dirišitšego tlhalošo ya go iphihla go tšweletša molaetša wa sereto se. (2)
- 3.3 Go ya ka fao o tsebago mohuta wo wa sereto, bapetša tirišo ya diripa tše pedi tše sereto se se ka arolwago ka tšona. (2)
- 3.4 Ke setlabela sefe sa theto seo se tšwelelago hlogong ya sereto se? Efa mohola wa sona. (2)
- 3.5 Ke maikutlo afe ao a go aparelago ge o bala sereto se? Šitlela karabo ya gago. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka kelohloko gore o kgone go araba dipotšišo.

KGAREBJANA YA KA – LI Masenya

- 1 Kgarebjana ya ka ya bele la mootlwa se ntlhale,
 2 Kgarebjana ya ka ya theka la mobu se ntlhokomologe,
 3 Kgarebjana ya ka ya mmala wa lebese se ntlhanogele,
 4 Kgarebjana ya ka ya nko ya lenono se ntlhanamele,
 5 Kgale ke go tsoma ke le morema wa barema ke go humane.
- 6 Ka diatla ke go bekile o ngwetši ya ka,
 7 Ka ga ka mpa ke tla itia ka lenono ka tsatsanka,
 8 Ka etša masogana ka ja koto ka ngwetši ya ka,
 9 Ka ikhwetša ke le mmasebotsana ke eja mphufutšo wa phatla ya ka,
 10 Ke re ke sepela le mekgotha gwa itshwarwa mahlaa.
- 11 Ke sepela nke ga ke ithome o ntlhatswitše bjalo ka lesea,
 12 Ka ditlolo o mphinthile kgarebe twešamasogana,
 13 Wena kgarebe ya ka ke a go rata o nkalela a borutho malao,
 14 Wena ka wena mahlong a batho ke na le mahlo a manyabonyabo,
 15 Ke kgale o nkgana lehono ke a go leboga o ntlhokometše ka kganyogo.
- 16 Ka leselaphutiana o nntšha noga maleng,
 17 Ge le swara dithaba ka morago wa mpha tša go se fahle teng,
 18 Ka lota gore e be sefihlolo sa ka moso,
 19 Ruri o se mphuralele ka šala ke ikgonere ka bjona bogotoko,
 20 Ka tla ka fetoga seebela mokhora wo o mphago wona wa mphetogela
 lepogo ...
- 21 ... Ruri o mphutile magole kgarebe ya ka ke a go rerešetša,
 22 Ge masogana maetišong a etišitše a ona pele
 23 Le nna ka wena ke a ikhomotša,
 24 Ka wena ke kgona go tseba dikwata le tlhompho,
 25 Ka wena ke tseba go ralala le dilete ka sepela ke go tepeletša ...

[Letl. 145–146]

- 4.1 Laetša poeletšo yeo e tšwelelago methalothetong ya 1–4 o be o fe le mohuta wa yona. (2)
- 4.2 Hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto. (2)
- 4.3 Laetša sešura le mohola wa sona mothalothetong wa 6. (2)
- 4.4 Hlaloša gore lentšu le 'kgarebjana' le kaya eng. Šitlela karabo ya gago ka go tsopola tlhalošothwii go tšwa seretong. (2)
- 4.5 Akanya maikutlo a sereti ditemanathetong tše. Fahlela karabo ya gago. (2)

[10]**LE**

SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPELETŠO)**POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA*****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe***

Badišiša sereto se gore o kgone go araba dipotšišo tša go se latela.

RE MADIMABE BJANG! – OK Matsepe

- 1 Ra belega a tloga,
2 Mohlatlami le yena a re amoga -
3 Mmagobanake, tlogela go riboga.
- 4 Tše kae dihlogo ke tše di fihlilwego
5 Mola a bogadi maina o a filwego?
6 Tswala ya rena ke ye e fahlilwego.
- 7 Go nkalela itesetše o lekile,
8 Mafotwana ga a ntshe go padile;
9 Mebele ya rena e bile e lapile.
- 10 E lego re šetšwe ke mang morago,
11 Yoo ka tulamešidi a re rothoago?
12 Tefo go e nyaka a e be se a se dirago!
- 13 Le homoletše eng, lena badimo,
14 Ge le sa mmege le batametše legodimo?
15 Sa ka sello se fihlišeng go Modimo.
- 16 Ge le sa rate, le gona lesetšang,
17 Nna ga go sa le se se mmakatšang,
18 Ke tla ba yo ke ikhomotšang.
- 19 Didimo go le hlabela nka se hlwe,
20 Go nkholela selo ga le hlwe,
21 Gobane ya ka peu le re e lahlwe.
- 22 A lena maina ke tla a reela mang,
23 Go tseba lena le mang le mang
24 Go ba segagaborena e sego sa ga bomang?
- 25 Seji sa lapa la ka ritaganya Mong wa ka,
26 O tla khunamelwa ke ba mang mmogo le ba ka
27 Ge ka la mongangapane go tswaletšwe la ka?

[Letl. 43–44]

- 5.1 Ke thekniki efe ya theto yeo sereti se e šomišitšego temanathetong ya 5 go tšweletša maikutlo? (1)
- 5.2 Laetša ka moo sereti se dirišitšego kelelothalo temanathetong ya 4. (1)
- 5.3 Sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.4 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša kgopolokgolo ye e tšweletšwago ke ditemanatheto tša 6 le 7. (2)
- 5.5 Bontšha poeletšo yeo e tšwelelago methalothetong ya 22 le 23 o be o fe le mohuta wa yona. (2)
- 5.6 Hlaloša thuto ye o e antšego go tšwa seretong se. Fahlela karabo ya gago. (2)

[10]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/DIKANEGELOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o arabile ya ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG YA C. Ge o arabile ye telele KAROLONG YA B gona araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C.

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE**BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele**

Ahlaahla ka moo mongwadi a atlegilego/paletšwego go tšweletša morero wa padi ye. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele**

Badišiša setsopolwa sa A le sa B ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA A

'Tshwarelo Mminašoro, nna ke be ke re le di humane ka Mothofela ka gore ba fihletše go yena ge ba goroga.'

'Bjale o re o tla ikgata mohlala Mohlaloga?'

'Ee, thobela. O tshwele lona leo ge a tšwa ka sefate.'

'Mma'bo. Ruri o šaletše fela go šaetša ka mo gae ka mo. Nkatoge!'

5

'Tauyamaririsegatakaboya.' Gwa realo mokgekolo MmaPilošamadiba a bile a kopakopa ge a široga felo fao.

Ga se ka phošo ge mosadi yo wa batho a be a kgopša ke lefela ge a široga pele ga monna yola wa gagwe. Kgoši Pilošamadiba ge a befetšwe o be a swana le fela muši wo bokaone e lego go ikalafa ka go o katoga.

10

'Mabina ...!' Gwa realo Kgoši Pilošamadiba a hwibiditše mahlo ge a bitša mokgomana o mongwe wa gagwe wa mošate.

'Thobela Mminašoro, sebata sa mariri!'

'Tlogela go ntoutela o ntshenyetša sebaka.'

'Rrago batho, thobela.'

15

'Na o a di tseba tšeo ke fetšago go di kwa?'

'Aowa, ke dife tšeo bjale sebata sa mariri?'

'Ee, o ka se di tsebe le gatee ka gore le šaletše fela go pompala mo kgorong mo. Yola Mothofela yena o kae?'

'Ke tla mmitša a goroge gona bjale, Thobela.'

20

Mothofela o rile go bitšwa fale a bile a botšološwa ka ga ketelo ya Kgoši Manamela kgorong yeo, selo se se botse sa go phala le tšhwene ka bobotse ya ba ge Mothofela a tseba tšohle ka ga ketelo ya Kgoši Manamela kgorong yeo letšatšing lona lela la maloba.

[Matl. 16–18]

- 7.1 Tsopola dilo TŠE THARO tšeo di laetšago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya segologolo. (3)
- 7.2 Efa mehola YE MEBEDI ya poledišano setsopolweng se. (2)
- 7.3 Na molwantšhwa wa padi ye ke mang? Efa lebaka. (2)
- 7.4 Hlaloša o be o tšweletše sehloa sa padi ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 7.5 Ahlaahla thekniki ya kgegeophetogi o be o laetše ka fao mongwadi a atlegilego/paletšwego go e tšweletša pading ye. (2)

LE**SETSOPOLWA SA B**

Le ge Ditau a be a itirile kokobolo bjalo, nnete gona o be a bonagala gabotse gore yena ga a tie mpa ka lenono. Ditau o be a sa je di welago. O be a lala a hlobaetšwa ke tšona ditoro gomme tše dingwe a fetše ka go di tsebela teng. O be a sa di botše motho ka gona go tšhaba gore o tla thikwa le ke dikgaphampshikela, ge a botšwa gore ditoro tšeo tša gagwe ke taetšo ya gore o swanetše a fe badimo tsebe. Le ge go be go le 5
bjalo magoši a mangwe ona a be a thobile kgobe ka mootlwa. Ba be ba sa opelwa magofsi le gona go bokwa dintšhi pele di leka le go ba kotama. Ditaba tšeo tšohle tša go se kgosele ga motse wa Bakone le tšona di fihlile ditsebeng tša ona magoši ao a dinagamabapi. Baagišane bale bona ba fetša ka gona gore kgone ebile swine. Ba be 10
ba ka se dire bjalo bjang hle ba gešo mola lesogana le sa rweše le lengwe seala.

Mehlamu ya baboledi e rile go fihla bokgole bjo bokaaka ge Komanyi a kwana le ba gaPilošamadiba, gwa nama gwa phulega magang ao bjale le bale ba ba sehlangana ba sa batamelego ka kgorong ya mošate ba ilego ba topa ka tsebe fela gore go iketlilwe ka mola difokeng. Lesego e be e le lekepekepe. Gape boMakgabo le Senyama ba be ba hladiile ka moeta wa nkoti wo o bego o phophoma tshehla ya 15
boRamasela.

[Letl.155–156]

- 7.6 Efa tswalano ya Ditau le Komanyi. (1)
- 7.7 Ka dintlha TŠE PEDI laetša tebelelo ya mongwadi setsopolweng se. (2)
- 7.8 Hlaloša bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 7.9 Ka ntlha E TEE hlaloša semelo sa Ditau go ya ka setsopolwa se. (2)
- 7.10 Laetša ka moo leina la padi ye le tšweletšago morero ka gona. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 7.11 Ke maikutlo a mohuta mang ao a go apanelago mabapi le bophelo bja Ditau pading ye? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

[25]

POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE**KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Ahlaahla ka moo mongwadi a atlegilego/paletšwego go tšweletša morero wa padi ye. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Bala setsopolwa sa C le sa D gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA C

'O a rereša ge o re go a šomega?'	
'Nkile ka bapala ka wena neng moratiwa?'	
'Ge o bolela bjalo o tla dira gore ke hlakane hlogo. Nkabe go kgonega ke be ke tla tla go wena gonabjale'	
'Yeo taba o a tseba le wena gore e ka se kgonege. O tla re ge o letše malalatle wa re o tšwa kae.'	5
'Ke fo ipolelela moratiwa.'	
'Wena dira gore o nketele gosasa.'	
'Kgane o ntshwaretše eng?'	
'Etle, o tla tla o bona gore ke go swaretše eng.'	10
'Ke tla dira bjalo moratiwa. Ke tle nako mang?'	
'Etle ka boiri ya senyane mesong gore re tle re kgone go hlwa re ipshina. A ke re o a tseba gore o ka se robale!'	
'Ke a tseba. Go lokile, ke tla go bona gosasa.'	
'Gabotse!'	15
'Gabotse!'	
Masa ka moka re a tseba gore a ka se tsoge a bile le swele le ge go ka direga eng. La Mokibelo leo go kwanwego ka lona le ile la re tšhe re bone! Taba ye botse ya ba gore go be go thibile maru a makoto tšatši leo, gomme le pulanyana ya mesarasarane e sarasara le ge e be e sa sarasare ka mokgwa wa go tshwenya. Mojagobedi o ile a kgotla Yaris ya gagwe e sa le mesong a leba GaSekgopo. Ka lapeng la gagwe o be a laetše gore o ya Solomondale go yo bona mogwera wa gagwe Tumpu, yoo ba šomago mmogo. Ba be ba šoma Polokwane khamphaneng ye nngwe ya Tshedimošo ya Theknolotši, ke gore IT; ba tšama ba hlahloba le go lokiša mananeotirišo a dikhomphuthara dikgorong tša go fapana tša mmušo.	20
	25

[Letl. 20–31]

- 9.1 Tsopola dilo TŠE THARO tšeo di laetšago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebjae. (3)
- 9.2 Efa mehola YE MEBEDI ya poledišano setsopolweng se. (2)
- 9.3 Na molwantšhwa wa padi ye ke mang? Efa lebaka. (2)
- 9.4 Hlaloša o be o tšweletše sehloa sa padi ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 9.5 Ahlaahla thekniki ya kgegeophetogi o be o laetše ka fao mongwadi a atlegilego/paletšwego go e tšweletša pading ye. (2)

LE

SETSOPOLWA SA D

Batho ba go etša boMphapantšhi ruri ba ka go tlabela lefeela. Na tšatši le lengwe ga se go no leletša Mojagobedi mogala a mo kgopela go kopana le yena? Mojagobedi o ile a se hlwe a rarelararela bjalo ka kgakgarapana kalaneng ya mošu, a no mmošša di sa tloga gore a lebe heleng. O tlogile a mmošša gore ge eba o iphorile ka gore tšatši le lengwe ba ka ronana dintā, a iphorolle ka pelapela ka gore le ge ba ka šala ba le babedi mo lefaseng taba ya mohuta woo e ka se tsoge e diregile. Motho wa go se hwe matwa e le mang? 5

Mojagobedi o rile go bolela bjalo le go tima mogala, Mphapantšhi a fo itshegela a se na taba. Gape yena o be a tseba gabotse gore o tlile go dira eng. Lona tšatši leo a go leletša Mojagobedi mogala e be e le Mokibelo gomme o be a sa ya mošomong. O be a tseba gore Molatelo o yo lala a šoma bošego bja Mokibelo woo. Etse Mphapantšhi le Molatelo ke bagwera bao ba ntšhanago sa inong ebile ba šoma mmogo bookelong bja Kgapane. 10

Mathapama a wona Mokibelo woo Mphapantšhi o ile a leta go fihlela ka nako yeo a tsebago gore Molatelo o ile mošomong, gomme a ikgaša ka lapeng la Mojagobedi. O be a tseba gore morwa wa bona Matome ga a ntshe o etetše ga kokoagwe mmagommagwe kua gaMotupa. A ke re hle gomme bagwera ba botšana le ditabana tša go se re selo. 15

[Letl. 106–107]

- 9.6 Efa tswalano ya Mphapantšhi le Molatelo. (1)
- 9.7 Ka dintlha TŠE PEDI laetša tebelelo ya mongwadi setsopolweng se. (2)
- 9.8 Hlaloša bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 9.9 Ka ntlha E TEE hlaloša semelo sa Mphapantšhi go ya ka setsopolwa se. (2)
- 9.10 Laetša ka moo leina la padi ye le tšweletšago morero ka gona. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 9.11 Ke maikutlo a mohuta mang ao a go aparelago mabapi le bophelo bja Mphapantšhi? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- [25]**

GOBA

DIKANEGELOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA.

POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Sekaseka morero wa dingwalotšhaba tša ka tlase. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

NONWANE**NGWANA WA DIMAKATŠO – AP Nkadimeng**

Nonwane, Nonwane!
Keleketla!

Go be go na le monna yo mongwe wa mohumi a bitšwa ka leina la Nkebe.

Yena o be a humile le dinala a na le diruiwa ka go fapana ga tšona. Ka lapeng la gagwe nama le maswi di be di lahlwa. Ka manyami, Nkebe o be a hloka ngwana. Go na le mabaka ao a dirilego gore a hloke ngwana. 5

Nkebe o tšamile a thetha le lefase a sepela dingakeng a re o nyaka bohumi. O be a tšena a etšwa a sa hwetše kgotsofalo.

[Letl. 76–79]

KOŠA**MMAGO O SA ILE MAŠEMONG! – MT Makobe**

Mmago o sa ile mašemong!

O tlo go tlela le magapu

Ga se magapu ke maraka,

Sejagobe se kgonwa ke go bipelwa,

Owii ..., owii ...! Owi ...! owi, wii ..., wiii ...! 5

Mmago o sa ile mašemong!

O tla go tlela le magapu

Ga se magapu ke maraka,

Sejagobe se kgonwa ke go bipelwa,

Owii ..., owii ...! Owii ..., owi, wiii ..., wiii ...! 10

[Letl. 135]

[25]

POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Bala setsopolwa sa E le sa F ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA E**BASADI BA BARARO – BMT Makobe**

E rile e le nonwane!

Keleketla!

E rile e le basadi ba bangwe ba bararo, e le baagišane! Ka letšatši le lengwe ba kwana go ya thabeng go ya go rema dikgong. Ba rile go kwana ba napa ba tšea manti a bona le dilepe ba sepela. Ge ba eya fao thabeng ba be ba tshela noka gomme ba ile ba sepela gabotse gwa hlokega mathata. Ba rile go fihla fao thabeng ba rema dikgong, ba di rema ya ba tše dintši. Ke moka ba di tlema, ba di rwala, ba sepela, ba ya ka gae. Ka ge ba tshetše noka ge ba boa, sebakeng sa gore ba e tshela gape, ba se ke ba dira bjalo. Ba ile ba bona gore bokaone ke gore ba role dikgong ka thoko ga noka gomme ba hlape dikudumela. Kgonthe ba ile ba rola dikgong tša bona gomme ba apola diaparo. Go tloga moo ba tsena ka bodibeng, ba napa ba thoma go hlapa. Ba rile ge ba le gare ba hlapa, ba bona yo mongwe wa bona a sobelela tasetlase, a metšwa ke bodiba, a napa a hwelela. Basadi bao ba babedi ba šetšego ba ile ba tšhoga kudu gomme ba tlogela le go hlapa, ba tšea diaparo tša bona, ba apara, ba rwala dikgong tša bona, ba tšhabela gae. 5
10
15

Ba rile ge ba fihla ka gae, ba ya ka lapeng la mosadi yola wa go metšwa ke bodiba. Ba ile ba fihla gomme ba botša bana ba gagwe gore mmagobona o meditšwe ke bodiba. O sobeletše ka meetseng a hlapa. Bana ba gagwe ba ile ba lla kudu, ba nyamile. Ba rile go lla, ba ba ba bona gore go lla go ka se ke gwa ba thuša ka selo. Ba bone gore se se kaone ke gore ba ye ngakeng yeo e tlogo laola seo se llogo mmagobona ... 20

[Letl. 28–29]

- 11.1 Tsopola fomula ya matseno a nonwane ye o laetše le bohlokwa bja ona. (2)
- 11.2 Na molwantšhwa wa nonwane ye ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 11.3 Ka ntlha E TEE efa semelo sa basadi ba babedi bao ba šetšego ge yo mongwe a nwelela ka bodibeng go ya ka diteng tša setsopolwa se. (2)
- 11.4 Ngwala ditiragalo TŠE THARO tša go makatša o be o laetše gore di hlatha mohuta ofe wa nonwane. (4)
- 11.5 Ke ponelopele efe yeo o bago le yona mabapi le go ya ngakeng ga bana bao mmagobona a nweletšego ka bodibeng? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 11.6 Na molaetša wa nonwane ye ke ofe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o arabile ya ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o arabile ye telele KAROLONG YA B gona araba ya ditsopolwa KAROLONG ye.

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE**O IPHIHLETŠENG? – L Maphoso**

Ngwala tshekatsheko ye e nwešago a mokgako ya tikologo ya papadi ye. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****O IPHIHLETŠENG? – L Maphoso**

Bala setsopolwa sa G le sa H ka kelohloko gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA G**(Ka gare mosegare lebenkeleng)**

- SARINKI: (O bolela ka mogala) Ke a kwa, Tate. Ke leboga yela o mphilego yona kua molapong. O a tseba o nthuša kudu, *Sugar daddy* ga ke tsebe gore ke go leboge bjang. Aowa, ga o e tsebe? *Sugar daddy* ke gore tate wa diswikiri. O bjalo ka swikiri, rato. Le nna ke a go rata. Bye! (O tima mogala). 5
- SEBAKWENG: (O a goroga) Sarinki, ke kgale o le moo mogaleng.
- SARINKI: Le ra bjang, Mna. Sebakweng?
- SEBAKWENG: Ke ra gore felo mo ke mošomong; gomme ge e le gore o tlo hlwela go bolela ka sellathekeng se sa gago, nako ya mošomo e a gobala. 10
- SARINKI: Nako ye kaone ke metsotso ye mekae?
- SEBAKWENG: Nka se go beele nako ya go bolela ka mogala wa gago. Eupša leka go fokotša gore mošomo o se kwe bohloko.
- SARINKI: (Ka mereba le kgegeo) Ke kwele, Mna. Sebakweng, mohlomphegi!
- SEBAKWENG: (O maketše) Na o bolela le nna bjang, Sarinki? 15
- SARINKI: Tshwarelo hle, Mna.
- SEBAKWENG: Ao, na bjale paesekele ye ke ya mang?
- SARINKI: Ke ya morwa'ka. Hleng eka le e makaletše?
- SEBAKWENG: Mokgwa le beke ya go feta ke bone o swere dipolastiki tša go tlala ka diaparo tša gago le tša ngwana tša go tšwa kua lebenkeleng la *Italy* la go tura. 20
- SARINKI: Bjale le makatšwa ke eng gona moo?
- SEBAKWENG: Ke makatšwa ke gore ga se mafelelo a kgwedi, ka fao ga sešo o gola. Tatagongwana yo le yena ga sešo a gola.
- SARINKI: Bjale le rata go mpotšiša gore ke tšea kae tšhelete? 25
- SEBAKWENG: Le ge ke sa nyake go go botšiša ka tsela yeo. O a mpelaetša, Sarinki. O e tšea kae tšhelete ye?

Mminorathwana

[Letl. 31]

- 13.1 Ke thulano ya mohuta mang ye e tšwelelago setsopolweng se? (1)
- 13.2 Efa mešomo YE MEBEDI ya ditšhupasefala setsopolweng se. (4)
- 13.3 Hlaloša mehola YE MERARO ya motšweletši papading ye. (3)
- 13.4 Laetša ka moo mongwadi a šomišitšego thekniki ya mothalonako ka gona setsopolweng se. (2)
- 13.5 Efa maikutlo a gago mabapi le ka mokgwa woo Sarinki a bego a eja tšhelete ya Mahunela ka gona. Fahlela karabo ya gago. (2)

LE**SETSOPOLWA SA H****(Ka gare mosegare kantorong ya sekolo)**

- SHAI: Morutišigadi Kgoroši, bjale ye ke nako ya gore re kopantšheng dihlogo.
KGOROŠI: Re di kopantšha bjang Moruti Shai?
SHAI: Taba ya Mahunela e swanetše go fela. Tšhelete yeo e timetšego e swanetše go boa. 5
- KGOROŠI: A ke re taba ye e šetše e le ka maphodiseng? Go šetše go tšerwe morwa wa gagwe.
SHAI: Go gononelwa gore ke yena a tšerego tšhelete ya Rebone.
KGOROŠI: Tatagwe ke yena a rego bjalo. Benjamene o šetše a le kgolegong ka se sebaka. 10
- SHAI: Mahunela o swanetše a rutwe go šomiša tšhelete. Re swanetše go mo gapeletša.
KGOROŠI: Ka mokgwa mang?
SHAI: Re swanetše go mo romela ka ditsebi tša ditšhelete, di mo rute ka mokgwa woo a swanetšego go fetola dikgomo tše tša gagwe a di dire tšhelete. 15
- KGOROŠI: Ba tla mo kgona? Gape o tlo ba botša gore o na le tokelo ya go šomiša dikgomo tša gagwe ka mokgwa wo a nyakago.
SHAI: E sego bana ba gagwe ba hlaka, go na le se a ka se dirago.

Mminoratho

[Letl. 46]

- 13.6 Go tšwa setsopolweng se, bontšha ka fao Shai e lego motho wa maele. (1)
- 13.7 Laetša tswalano ya Rebone le babapadi ba ba latelago:
13.7.1 Kgoroši
13.7.2 Shai (2)
- 13.8 Efa leina la mohlohleletši papading ye. Fahlela karabo ya gago go ya ka ditiragalo tša papadi ye. (2)
- 13.9 Hlatholla bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 13.10 Ahlaahla tšweletšo ya sehloa papading ye. Fahlela ka mohlala. (2)
- 13.11 Tšweletša molaetša wa papadi ye. Šitlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

[25]

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Ngwala tshekatsheko ye e nwešago a mokgako ya tikologo ya papadi ye. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Badišiša setsopolwa sa I le sa J ka tlhokomelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA I

(Ke bošego Hunadi le Mphaka ba bonala ba le ka malaong go lla lehlaka la nko. Mphaka o bonala a bilokana a bitšwa ke lentšu la mosadi)

LENTŠU:	Mphaka! Mphaka! Se ithobatše hlwaya tsebe!	
MPHAKA:	<i>(O a lora o a bilokana o a goragora mola Hunadi yena a ile ka boroko)</i> Hmmm!	5
LENTŠU:	Ke a go botša ge o ka se tliše bana bao gae ka ba bona pele ke ikela go bomakgolokhukhu o ka se lokelwe ke selo!	
MPHAKA:	<i>(O a goelela) Ijoo! Hunadi! (O a robala)</i>	
LENTŠU:	O tla ebela le lefase ka moka, ba go tliša. O se lebale mantšu ao a ka.	
MPHAKA:	<i>(O a phaphama o gotetša lebone)</i> Hmm, ka lahlega ruri. Hunadi, Hunadi! <i>(O a mo šišinya)</i>	10
HUNADI:	<i>(O a phaphama)</i> Ke eng? O reng o tšhumile lebone?	
MPHAKA:	O reng o ntesa ke goelela ka tsela ye?	
HUNADI:	O goelela le eng?	
MPHAKA:	Ke lorile toro ye e tšhošago.	15
HUNADI:	<i>(O sa swerwe ke boroko)</i> Ke e bjang yeo e tšhošago?	
MPHAKA:	Ga ke sa tseba gabotse gore e reng.	
HUNADI:	Wa be wa tšwa dikudumela bjalo nke o be o nametšwe ke baloi. A re robale o tla tsoga o mpotša gosasa.	
MPHAKA:	<i>(O ikhurumetša ka dikobo a kgokgona)</i> Ai! Ka tla ka bona dilo.	20
HUNADI:	Tlogela go balabala. Toro ke toro. Ke meriti ya bošego. Robala mogatšaka, o ikhutše.	
MPHAKA:	<i>(O a ikhurumolla mme o tima lebone, lentšu lela le kwala gape ge ba se no robala)</i>	
LENTŠU:	Mphaka! Mphaka! Ke re ge o ka se ke wa tliša bana bao gae pele ke ikela boyabatho o ka se lokelwe ke selo.	25
MPHAKA:	<i>(O a hlobaela)</i>	
LENTŠU:	Ditšhaba di tla bapala ka wena wa ba wa diketso. O kwele!	

[Letl.19–20]

- 15.1 Efa leina la molwantšhwa papading ye. (1)
- 15.2 Efa mešomo YE MEBEDI ya ditšhupasefala setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (4)
- 15.3 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ditiragalo tšeo di ka šitišago papalego ya papadi ye. (3)

- 15.4 Laetša ka moo mongwadi a šomišitšego thekniki ya mothalonako ka gona setsopolweng se. (2)
- 15.5 Efa maikutlo a gago mabapi le seo se bego se diragalela Mphaka setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)

LE

SETSOPOLWA SA J

(Kholetšheng, Mphaka o hlamula le Tokari ka tša maabane)

- TOKARI: O e gamile bjang maabane thaka?
MPHAKA: O sa di bolela. Ke nanabetše!
TOKARI: Wa tloga o duba thankga?
MPHAKA: Ka hwetša a tletše ntlo. 5
TOKARI: Wa tšwa bjang?
MPHAKA: Banna re maano. Ke fo mo itia ka leleme tšohle tša loka.
TOKARI: Ke thabela ge le ile la di fetša monn'a Bonwatau.
(Ba homola gannyane gomme Mphaka o tšwelela pele ka taba ye nngwe)
MPHAKA: O a tseba ke swanetše go ya sekolwaneng sa mantšibua lehono? 10
TOKARI: Ke fela ke lebala go go botšiša gore le e swere bjang koma yeo ya bošego. Ba tloga ba holofetša?
MPHAKA: Aowa, molato ga o gona re sa ntše re katana le bona le go ba tloša dithoko tša leswiswi.
TOKARI: Ka palo ba ka ba ba oketšega? 15
MPHAKA: Ba tloga ba oketšega ka mešogofela. Gape ke hlwa ke le botša gore rena ba Bonwatau re kgona go tsenya batho tseleng ya mmakgonthe.
TOKARI: Gona o mphentše.
MPHAKA: Se se mmakatšago ke gore batho ba geno mafelelong a kgwedi o ka re ba tloga ba tsenwa ke mafofonyane. Ga ba rate go kwa selo ka dithuto. 20
TOKARI: Molato?
MPHAKA: Nka tseba na, ke fo kwa ba re ba swanetše go yo reka se le sela ka bjako.
TOKARI: Ao ke maano a go rata go ipha sebaka se sebotse sa go ya madileng. A ke re ka Mekibelo ga ba na le sekolo ba ka fo ya go phetha mešongwana yeo ya bona. 25
MPHAKA: Kgopolong ya ka ke bona molato e le gore ga se ba tsebišwa bohlokwa bja thuto. Maitapišo a a ka go bona ke lefeela, ke go itloša bodutu.

[Letl. 32–33]

- 15.6 Go tšwa setsopolweng se, bontšha ka fao Mphaka e lego motho wa go rata tšwelopele. (1)
- 15.7 Laetša tswalano ya Mphaka le babapadi ba ba latelago:
- 15.7.1 Hunadi
- 15.7.2 Tokari (2)

- 15.8 Efa leina la mohlhohleletši papading ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 15.9 Hlatholla bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 15.10 Ahlaahla tšweletšo ya sehloa papading ye. Fahlela ka mohlala. (2)
- 15.11 Tšweletša molaetša wa papadi ye. Šitlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- [25]**

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE**LEHUFA – P Mothupi**

Ngwala tshekatsheko ye e nwešago a mokgako ya tikologo ya papadi ye. Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LEHUFA – P Mothupi**

Bala setsopolwa sa K le sa L ka šedi gore o kgone go araba dipotšišo.

SETSOPOLWA SA K

MONAMUDI:	A o tseba dinomoro tša gagwe?	
LERATO:	Ee, mogwera. O nneile tšona maabane ge ke be ke mo nea tša ka.	
MONAMUDI:	(<i>O mo nyaka diganong</i>) Gona mosadi yola o a go rerešetša ge a re o mo tšeela monna. Go reng le wena o swere dinomoro tša gagwe?	
LERATO:	(<i>O a sega</i>) O se nkgwaele nna. O ra gore ke tlo ba reng banna ba babedi ke le o tee?	5
MONAMUDI:	(<i>Le yena o hwa ka disego</i>) A ke a tseba? A ke re go fele go thwe ba bangwe ba tsenywa ka mahwafeng.	
LERATO:	O hlakane hlogo ke a go bona. O ra gore go na le motho yo a ka felelago ka lehwaefeng la yo mongwe? Nna ge ke be ke nyaka go mo tšea nkabe ke mo tšere kua Soweto nakong ya ge a nthuta.	10
MONAMUDI:	(<i>O a sega</i>) Aowa, ke a bapala, mogwera. Sepela o yo mo leletša o mmoše gore le be le elwa ya mahlomahubedu le baka yena.	
LERATO:	(<i>O a sega</i>) Lehono o tloga o nkhweditše, ngwanenyana. Ga o nkge morogo o re ba ile. Šala gona mo le dinonwane tša gago. Nna ke sa kitimela mola megaleng. (<i>O leba megaleng</i>)	15
MONAMUDI:	O ntumedišetše yena, mogwera!	
LERATO:	(<i>O fihla megaleng ebile o bolela a nnoši</i>) Lehono ke bile le mahlatse ka gore ga go motho mo megaleng. Ke tlo kgona go bolela ke lokologile. (<i>O tsenya tšhelete mogaleng ebile a retha dinomoro tša Ntshepe. Mogala o lla go Ntshepe kua Motetema</i>)	20
NTSHEPE:	(<i>O phagamiša mogala o o bea tsebeng</i>) Ke Mamokgalake Chuene College of Education mo, o bolela le Morena Ntshepe, a nka go nthuša?	

[Letl. 13]

- 17.1 Efa leina la molwantšhwa papading ye. (1)
- 17.2 Ngwala mešomo YE MEBEDI ya ditšhupasefala setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (4)
- 17.3 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ditiragalo tšeo di ka šitišago papalego ya papadi ye. (3)
- 17.4 Laetša ka moo mongwadi a šomišitšego thekniki ya mothalonako ka gona setsopolweng se. (2)
- 17.5 Efa maikutlo a gago mabapi le bophelo bja Lerato le Radithekisi. Fahlela karabo ya gago. (2)

LE

SETSOPOLWA SA L

MADITABA:	Ke a go rapediša, ngwanaka. Eupša o tsebe gore bohlale bo tšwa lebading. Le gona mo lefaseng ga se ga bomotho. O se tsoge wa re o bona o hlaba kgobe ka mootlwa wa raga badikobjana di magetleng. Se sengwe gape se o swanetšego go se tseba ke gore Bapedi ba be ba sa boleme maaka ge ba re go akalala gabonong go wa fase ke ga bona. (<i>Go tseba Lerato, Ntshepe le Motsiri</i>)	5
RADITHEKISI:	Ke bomang bona bao?	
MADITABA:	Tsoša hlogo o ba bone.	
RADITHEKISI:	(<i>O tsoša hlogo</i>) Ba nyaka eng mo?	
MADITABA:	Ba tlo go bona ... Kgane? (<i>Lerato, Ntshepe le Motsiri ba fihla go bona</i>)	10
BORARO:	Dumelang, batho bešo.	
MADITABA:	Agee, mokgotse, le kae?	
MOTSIRI:	Re gona ge e se go tšhošwa ke tšona tše tša lena.	
MADITABA:	Le lena, le a iponela mokgotse.	
NTSHEPE:	(<i>O lebelela Radithekisi ka mahlo a lešoko</i>) Go bjang, monna wa gešo?	15
RADITHEKISI:	(<i>O rothiša megokgo</i>) Bjale ka ge o mpona Morena.	
LERATO:	(<i>Ka bogale</i>) O kgonegile! O be o nagana gore o tlo felela kae?	
NTSHEPE:	Aowa Lerato, o bolela bjang? A ga o bone gore motho yo o kwa bohloko?	20
LERATO:	Ihu! Kgane le yena o na le madi? Sethunyana se a bego a ntshepiša sona se feditše se jele yena. Mpša ge e loma mong wa yona e lokile.	
MOTSIRI:	Aowa ngwanaka, ga nke go bolelwa bjalo. Motho yo wa ...	
MADITABA:	Mokgotse, tlogela yo Lerato a itefeletše. Yo morwaka o ile a bapala ka yena.	25
NTSHEPE:	Aowa batswadi ba ka, bobbe ga bo lefeletšwe ka bobbe. A re khunameng re rapelele monna yo gore a be kaone.	

[Letl. 86

- 17.6 Go tšwa setsopolweng se, bontšha ka fao Ntshepe e lego motho wa go ba le lešoko. (1)
- 17.7 Laetša tswalano ya Radithekisi le babapadi ba ba latelago:
- 17.7.1 Maditaba
- 17.7.2 Motsiri (2)
- 17.8 Efa leina la mohlohleletši papading ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 17.9 Hlatholla bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 17.10 Ahlaahla tšweletšo ya sehloa papading ye. Fahlela ka mohlala. (2)
- 17.11 Tšweletša molaetša wa papadi ye. Šitlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80